

„Az idő történelmet gyárt ma is...” Báger Gusztáv: Élóadás Tiszatáj könyvek, Szeged, 2010.

Báger Gusztáv két urat szolgál. Végzettsége szerint közgazdász, aki volt egyetemi tanársegéd, adjunktus, docens, jelenleg egyetemi tanár, közben dolgozott az Országos Tervhivatalban, az Állami Számvevőszéknél és több nemzetközi testületben. Ugyanakkor költő is, aki – a *Nekifutások* című verse szerint – egy-egy versötletet azonnal lejegyez, aztán továbbírja, esetleg elkészíti „az első hét sor töredéké”-t, majd megfélemez róla, ha pedig megleli az „összegyűrt papír cetlit”, nekilát, „kisimít”-ja a szöveg ráncait, s a hét sorból egy idő múlva „vers” lesz. 1996-tól évente, kétévente, háromévente jelennek meg kötetei. Az első könyv címét kölcsönözve „örök párbeszéd” minden munkája az irodalommal, a kultúrával, a körülötte lévő élettel.

Báger Gusztáv a posztmodern korszak második hullámában lép be a magyar irodalomba. Zajlottak az irodalomelméleti viták arról, hogy a költő vagy író népben-nemzetben gondolkozzék-e, ahogyan azt a romantikától Veres Péterig, Illyés Gyuláig több generáció természetesnek tekintette, vagy alanyban és állítmányban, amint azt a posztmodern költők általában kívánták, hiszen az irodalmi mű nem valamilyen eszme vagy üzenet nyelvi burka, a nyelv minden esetben metaforikus, a poétikai funkció az elsődleges, ennek „felsőbbsege” azonban „nem szünteti meg magát a referenciát, hanem csupán több értelművé teszi” (mondták Wilhem Humboldt, Schleiermacher, Nietzsche és Roman Jakobson). De nemcsak ezek a viták zajlottak: újra és újra felmerült az irodalmi kánon újraértelmezésének gondolata is. Nem úgy, ahogyan Weöres Sándor tette a *Három veréb hat szemmel* című gyűjteményében, nevezetesen, hogy felmutatott a rendszerbe foglalt múlttal szemben egy másikat a kimaradt alkotók műveiből. Az új kánon, írta Báger Gusztáv *A fenséges és fennkölt védelmében*, „hátrafelé tekinget”-ett, nem fült a foga „a klasszikus értékekhez”, erőltetni akarta „a neoavangárd rasztereit, a rokokó új grundjait”. Ebben a ma is sokszor „vagy-vagy”-nak gondolt helyzetben Báger Gusztáv kötetével nem az egyik vagy másik nézettel való szakítás mellett érvel, hanem vers- és

beszédmód-érvekkel dokumentálja: a kizárólagosságra törekvés nemcsak öncsonkítás, hanem önmagában lehetetlen és értelmetlen törekvés.

Az *Élóadás* kötet ugyanis akár példa lehet a nyelvi játéokra, az önelvűségre, a szövegen belül létrehozható teljességre, arra – Richard Rortyval szólva –, hogy a szótár bennünk, a nyelvalkotó emberben van. Már a címmel, a ciklusokkal is játszik a szerző. A félkövér nagybetűt (verzál, fett) és a normál nagybetűt (verzál, kurrens) váltogatja a könyv és a részek címében. A verseskötet borítóján a világosabb és a sötétebb mező határán olvasható verzállal szedve az ÉLŐADÁS. Az első ciklus címe ÉLŐBESZÉD ÉLŐADÁS, a másodiké ÉLŐBESZÉD ELŐADÁS, a harmadiké ELŐBESZÉD ÉLŐADÁS, a negyediké ELŐBESZÉD ÉLŐADÁS. A tartalomjegyzékben mindez egyszerűsödik. Ott verzállal és kurrenssal szedve a következő belső címek olvashatók: ELŐBESZÉD, ELŐADÁS, ÉLŐBESZÉD, ÉLŐADÁS.

A szövegekben a szerző nyelv- és műfajteremtő gesztussal újra próbál régi alakzatokat. Írt a XVI–XVII. században divatos képverset, de nem szakrális jelet vagy köszöntő virágot formázót, hanem a lap közepére helyezett, egyforma hosszúságú sorokból álló oszlopverset, mint Arany János. Írt a reformáció-ellenreformáció korát egyformán idéző szöveget *Ima az országért* címmel az országban való sok romlás ellen. Írt, helyenként Tamkó Sirató Károly játékos verseit felidéző költeményt, két-két szótagos tiszta rímekkel, kergetőző asszonáncokkal (*Eső Szolnokon*). Írt Aragon, Eluard által meghonosított írásjel nélküli verset, mégpedig valamilyen rendszerbe iktatva őket az első ciklusban, a továbbiakban pedig látszólagos következetlenséggel. Az ilyen alkotás alapjellegzetessége a többféle olvashatóság, mint ama XIII. századi főpap szövegéé, aki leírta „a királynét megölni nem kell félnetek jó lesz” stb. szöveget. Báger Gusztáv könyvében azonban a mondat tagolás nélküli, sokféleképpen értelmezhető versekben is érvényesül a szöveg befogadására vonatkozó határozott ajánlás. A sorvégek mondat-szintű gondolati zárása szinte automatikusan kínál egyféle olvasatot (*Az Egyetlen könyv*), vagy a

szöveg nagy részében nem marad kétség a befogadoban afelől, hova kerülhetnének a szerzői szándékot közvetítő írásjelek (*Végállomás*). És írt versprózát, prózaverset, szabad verset is.

Az *Élőadás* című kötet meghatározó újdonsága a különböző szintű és retorizáltságú szövegek, szövegalkotási módok, formák és a történelmi, közgazdaságtudományi, politológiai gondolkodást és beszédmódot versben, versprózában, esszében érvényesítő szövegalkotás. Ezekben a művekben a szerző és a beszélő tapasztalata egybeesik. A szerző számára nem a primér természetes személyes tudás a döntő, hanem a történelemből, művészettörténetből, napjaink tapasztalatából megszerezhető ismeretek (*Sors: kapu és oltár*), napjaink technikai újdonságaiból levonható, az ember sokszoros kiszolgáltatottságát szavakba foglaló tudás (*Drasztikus változások*). Még fontosabb a tudományokkal behatóan foglalkozó közgazdász gondolkodásmódja, ami nemcsak „belefér” az irodalmi szövegbe, hanem a konvencionálisnál kétségbe ejtőbb helyzetbe állítja a vershőst (*Alexis de Tocquille, ha ma élne ...*). A közgondolkodói és szépírói beszédmód egymás mellettisége, egymásba átfolyása, esetleges ütközése még érdekesebb az olyan szövegekben, amelyekben a könyv megjelenésének ideje, a 2010. év kifejezései bukkannak fel. Szó van itt „konvergencia program”-ról, „liberális nevelés”-ről (*Konvenciók hálója, Liberal Club, London, Tűnődés, Időjárás*), az APEH-ről (*Illúziók*), „legitimációs deficit”-ről (*És az angyal így szólt*). Ezek a szövegdarabok nem teszik irodalmiatlanná a művet. Egyrészt a kontextus a kultúra legmagasabb régióiban tartja őket: a görögök, a rómaiak, az egyiptomiak világában, Haydn, Godard, Pasolini, a Biblia, a Szent Márk templom és Shakespeare szellemi vonzásában. Másrészt nem válik soha uralkodóvá a közgazdasági-politikai beszédmódban a reménytelenség szólama. *Az idő rétegei* című versben az emberi élet, ha a kérdés formájában is, de a transzcendens távlat lesz a meghatározó.

A vers és a világ harcából az első kerül ki diadalmasan. Mindenféle „digitalizálás”, „printelés” ellenére a „vers vers marad” (*Realizmus*); a *Portugál* szerzője több, mint Eusebio, Pelé, Rivolino. „Az idő [ugyan] történelmet gyárt ma is”, „Haydn zenéjétől [azonban] az ég [ma is] meghasad”.

És ez a fontos.

Sipos Lajos

Utazás a magyar mélylélekbe

Báger Gusztáv:
Hidegfront,
Tiszatáj könyvek,
Szeged, 2009.

A költő mindig önmagának áll modellt. A lírikus nyíltan vetközteti le lelkét az olvasó előtt. Báger Gusztáv kitárulkozása nem szemérmelenség, hanem szépség. Költőként nem annyira élvezője, inkább szemlélője az életnek.

Nem a színpadon jelenik meg, mint a színész, hanem a karzatról kommentálja az élet játékát. Báger Gusztáv rácsodálkozik a körülötte lévő, mások számára hétköznapi és banális dolgokra. Új nézőpontból, mohó kíváncsisággal és mélységes meglepetéssel szemléli azt, ami körülötte végbemeleg. Életét a közgazdaság és a költészet kettőssége határozza meg, hiszen elismert pénzügyi szakember, közgazdász, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzora. Alkotásaiból kitűnik, hogy nem csak számok nyelvén írható le a világ. Versírói magatartását jelentős mértékben meghatározza a groteszk iránti fogékonyság, a tudományok iránti nem mindennapi affinitás.

A 80. ünnepi könyvhétre jelent meg *Hidegfront* című kötete. Előző könyvének (*Míg leírom, felébred*) gazdagabb a tematikája, hiszen az ottani hattal szemben e művében nyolc csokorba szedte Báger Gusztáv a verseit.

A „klasszikus” és a „modern” közötti hajszálvékony mezsgyén jár, aki ezt a könyvet forgatja. 2009-es kötetében a válsággal foglalkozó írásait gyűjtötte össze. Az ember és ember, ember és állam, állam és világ közötti viszony lehetőségeit vonultatja fel verseiben. A válsággal folyamatosan foglalkozik, és nemcsak a „profán” világban, hanem a költészet eszközeivel: alakzataival, toposzaival keresi a probléma feloldását. Az első ciklus a *Panaszmentes övezet*, ahol a nagy példaképnek, T. D.-nek íródott egy hosszú elégia, a *Sorolások*. Előtte pedig a moszkvai és budapesti emlékek ihletései. Báger Gusztáv hasonlóan Krúdyhoz, minden negatívuma ellenére szereti a fővárost, ugyanis élhető, színes forgataga feledteti